

Crna Gora

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu
i fitosanitarne poslove

Adresa: Serdara Jola Piletića br.26,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 201 945
fax: +382 20 201 946
www.ubh.gov.me

N°5

Broj:002/1-310/24-3041

Datum: 23. jul 2024.godine

Preporuke o o praćenju nikla u hrani

Zakonom o bezbjednosti hrane (Sl. list CG", br. 57/2015) propisuju se uslovi za bezbjednost hrane i hrane za životinje, obaveze i odgovornosti subjekata u poslovanju hranom i hranom za životinje, uključujući i tradicionalne proizvode, kao i druga pitanja od značaja za bezbjednost hrane i hrane za životinje, radi zaštite života i zdravlja ljudi, životne sredine, potrošača i efikasnog funkcionisanja tržišta. Dalje, ovim zakonom definisano je hrana je svaka supstanca ili proizvod, prerađen, djelimično prerađen ili neprerađen koji je namijenjen za ishranu ljudi ili se može očekivati da će se koristiti za ishranu ljudi.

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

Rizik je mogućnost nastajanja štetnog uticaja na zdravlje i težina tog uticaja, koji nastupa kao posljedica te opasnosti.

Procjena rizika (risk assessment) je naučno zasnovan proces koji se sastoji od četiri koraka: identifikacije opasnosti, opisa (karakterizacije) opasnosti, procjene izloženosti i opisa (karakterizacije) rizika;

Upravljanje rizikom (risk management) je proces upoređivanja politike i mjera, odvojen od procjene rizika kojim se upoređuju mogućnosti postupanja u vezi sa rizikom, uz konsultacije sa zainteresovanim stranama, uzimajući u obzir i procjenu rizika i druge legitimne faktore i prema potrebi, izbor i sprovođenje odgovarajućih preventivnih i kontrolnih mjera;

Opasnost (hazard) je biološki, hemijski ili fizički agens u hrani ili hrani za životinje ili stanje hrane ili hrane za životinje koji može da izazove štetno djelovanje na zdravlje;

Službena kontrola (official control) je svaki oblik kontrole koju sprovode nadležni organi, radi utvrđivanja usaglašenosti sa propisima o hrani i hrani za životinje, zdravlju životinja i bilja i dobrobiti životinja;

Neusaglašenost je neispunjavanje propisanih zahtjeva za hranu ili hranu za životinje, zdravlje i dobrobit životinja;

Uzimanje uzoraka za laboratorijsko ispitivanje je uzimanje hrane ili hrane za životinje, kako bi se laboratorijskim ispitivanjem potvrdila usaglašenost sa zahtjevima utvrđenim propisima o hrani i hrani za životinje i zdravlju životinja.

Ovim zakonom propisana su opšta i posebna načela bezbjednosti

Opšte načelo - Bezbjednost hrane i hrane za životinje treba da se zasniva na obezbjeđivanju visokog nivoa zaštite života i zdravlja ljudi, zaštite interesa potrošača, zaštite zdravlja i dobrobiti životinja, zdravlja bilja i zaštite životne sredine i slobodnog kretanja hrane i hrane za životinje, proizvedene i stavljene na tržište.

Načelo analize rizika

Analiza rizika (risk analysis) je proces koji se sastoji od procjene rizika, upravljanja rizikom i obavještanja o riziku, a vrši se radi postizanja visokog nivoa zaštite života i zdravlja ljudi, osim u slučajevima kada to nije primjereno okolnostima ili prirodi mjere.

Procjena rizika zasniva se na dostupnim naučnim dokazima i obavlja se na nezavisan, objektivni i transparentan način. Procjenu rizika, mogu da vrše naučno-istraživačke ustanove za bezbjednost hrane koje ispunjavaju uslove u pogledu stručnog kadra i koje ovlasti Ministarstvo. Ukoliko u Crnoj Gori ne postoje naučno-istraživačke ustanove koje ispunjavaju uslove Ministarstvo može ovlastiti specijalizovanu instituciju države članice Evropske unije za procjenu rizika u hrani i hrani za životinje.

U skladu sa načelom predostrožnosti (član 14) - bezbjednost hrane i hrane za životinje treba da se zasniva na načelu pouzdanog, naučno utemeljenog i efikasnog sprovođenja postupaka i preduzimanja mjera u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje, primjerenih zahtjevima zaštite života i zdravlja ljudi, zdravlja i dobrobiti životinja, zdravlja bilja i zaštite životne sredine.

Ukoliko se na osnovu dostupnih informacija utvrdi moguće štetno djelovanje hrane ili hrane za životinje na zdravlje ljudi i životinja, ako postoje naučne nedoumice, preduzimaju se privremene mjere upravljanja rizikom potrebne za obezbjeđenje visokog nivoa zaštite zdravlja, do pribavljanja pouzdanih naučnih informacija potrebnih za sveobuhvatnu procjenu rizika. Mjere moraju biti primjerene riziku, njima se ne smije ograničavati trgovina u mjeri većoj od potrebne za obezbjeđivanje efikasne zaštite zdravlja ljudi i životinja, vodeći računa o tehničkoj i ekonomskoj izvodljivosti i opravdanim razlozima, a preispituju se u razumnom vremenskom roku u zavisnosti od vrste utvrđenog rizika i vrste naučnih podataka potrebnih za razjašnjenje naučnih nedoumica i sprovođenja sveobuhvatne procjene rizika. Shodno navedenom, kroz program monitoring uzešše se izorci određenih kategorija hrane radi praćenja prisutnosti nikla a izvjestaj o izvršenim ispitivanjima biće dostavljen Evropskoj agenciji za bezbjednost hrane - EFSA.

U nastavku je

**Preporuka Komisije (EU) 2016/1111 od 6. jula 2016. o praćenju nikla u hrani
(Tekst značajan za EGP)**

EVROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcionisanju Evropske unije, a posebno njegov član. 292., budući da:

- (1) Nikal je metal koji je široko rasprostranjen u površinskim slojevima zemlje. Prisutan je u hrani i vodi za piće kao posledica prirodnog i ljudskog djelovanja.
- (2) Grčka agencija za hranu zatražila je od Evropske agencije za bezbjednosti hrane („EFSA”) da procijeni rizik za zdravlje ljudi koji proizlazi iz prisutnosti nikla u hrani, a posebno u povrću.
- (3) Naučni odbor EFSA-e za kontaminante u prehrambenom lancu (Odbor CONTAM) odlučio je proširiti procjenu rizika na vodu za piće i donio naučno mišljenje o rizicima za javno zdravlje povezanim sa prisutnošću nikla u hrani i vodi za piće ⁽¹⁾. U mišljenju je utvrđeno da su reproduktivna i razvojna toksičnost kritični uticaj pri karakterizaciji rizika kronične oralne izloženosti niklu. Utvrđeno je da su upalne ekcemske reakcije i pogoršanje alergijskih reakcija kritični uticaj pri akutnoj oralnoj izloženosti niklu ljudi senzibilizovanih na nikal.
- (4) Podaci o prisutnosti nikla u hrani i vodi za piće prikupljeni su u 15 evropskih država. Budući da 80 % sveukupno prikupljenih podataka potiče iz jedne države članice, potrebno je izraditi sveobuhvatniji skup sa širom geografskom zastupljenošću kako bi se potvrdila prisutnost nikla u hrani u Evropskoj uniji.
- (5) Za određene grupe hrane koje se smatraju glavnim uzročnicima prehrambene izloženosti u Naučnom mišljenju EFSA-e dostupni su samo ograničeni podaci o prisutnosti. Uzimajući u obzir moguće buduće mjere upravljanja rizikom, preporučljivo je steći bolji uvid o sadržaju nikla u prehrambenim proizvodima koji pripadaju u te grupe/kategorije hrane,

DONIJELA JE OVU PREPORUKU:

1. Države članice trebale bi, uz aktivno učešće subjekata u poslovanju hranom i ostalih zainteresovanih strana, sprovoditi praćenje prisutnosti nikla u hrani. Praćenje se treba usmjeriti na sljedeće: žitarice, proizvodi na bazi žitarica, hrana za odojčad, prelazna hrana za odojčad, prerađena hrana na bazi žitarica namijenjena odojčadi i mlađoj djeci, hrana za bebe, hrana za posebne medicinske namjene posebno namijenjena odojčadi i mlađoj djeci, dodaci ishrani, mahunarke, orasi i uljano sjeme, mlijeko i mliječni proizvodi, alkoholna i

bezalkoholna pića, šećer i slatkiši (uključujući kakao i čokoladu), voće, povrće i biljni proizvodi (uključujući gljive), suvi listići čaja, suvi djelovi drugih biljaka za biljne infuzije te školjke.

2. Postupci uzorkovanja trebaju se sprovoditi u skladu sa odredbama regulative Komisije (EZ) br. 333/2007 ⁽²⁾ kako bi se obezbijedila reprezentativnost uzoraka u seriji.
3. Potrebno je analizirati uzorke proizvoda kako se stavljaju na tržište. Analizu ukupnog nikla treba sprovesti u skladu sa normom EN 13804:2013 „Hrana. Određivanje elemenata i njihovih hemijskih vrsta. Opštaa razmatranja i posebni uslovi,” po mogućnosti analitičkom metodom koja se zasniva na plamenoj atomskoj apsorpcionoj spektrometriji (FAAS) ili na atomskoj apsorpcionoj spektrometriji sa grafitnom peći (GFAAS), optičkoj emisionoj spektrometriji sa induktivno spregnutom plazmom (ICP-OES) ili masenoj spektrometriji (ICP-MS).

***U ove Preporuke prenijeta je Preporuka Komisije (EU) 2016/1111 od 6. jula 2016. o praćenju nikla u hrani**

Obrađivač: Biljana Blečić, pomoćnica direktora, Sektor za bezbjednost hrane

